

Sen viiden vuosikymmenen aikana, jonka olen lukeutunut maamme järjestyneen työväen riveihin, ei minulta ole jäänyt rästiin montakaan työväen vappujuhlaa. Sikäli kuin rästiinjäämistä on tapahtunut, on siihen syynä ollut voittamaton este, kuten esimerkiksi sairaus tai oleskeleminen maan rajojen ulkopuolella. Mutta aina kun olen paikan päällä ollut, olen katsonut asiaankuuluvaksi marssia kulkueessa — silloin kun niitä on järjestetty — juhlapaikalle joko sanaa selittämään tai sitä kuulemaan. Jos siis syystä tai toisesta olen joutunut tästä poikkeamaan, niin on minusta tuntunut kuin olisin jäänyt jostakin olennaisesta vajaaksi.

Tuollainen vajaaksijäämisen tunne valtasi mieleni erikoisesti kolme ja puoli vuosikymmentä sitten, jolloin jouduin viettämään työväeluokan kansainvälisen juhlapäivän pakolaisjunassa vieraalla maaperällä. Tosin olisin voinut lohduttaa itseäni sillä, etten ollut suinkaan ainoa moisen kohtalon osakseen saanut, sillä olihan tuossa junassa sadottain muita maanmiehiäni ja -naisiani. Mutta sehän joka tapauksessa olisi ollut heikko lohdutus, koska varmaankin jokaisen matkakumppanini mielessä velloivat samat ajatukset kuin omassa sisimässänikin.

Mainitunlaiseen matkantekoon vaikuttaneiden tapausten yksityiskohtainen selvittely on tässä yhteydessä tarpeeton, koska ne ovat vanhemman väen tietoisuudessa muutenkin. **Mainittakoon vain, että**

maamme sisällissodan loppuvaiheissa siirtyi tuhansittain punaisella puolella joko fyysillisin tai henkisin asein taistelleita työväenluokan jäseniä, heidän mukanaan allekirjoittanutkin, rajan taakse, ensi etappinaan Pietari (Leningrad). Elintarviketilanne oli kuitenkin tässä jättiläiskaupungissa äärimmäisen kiireä, joten pakolaisten huoltoakaan edes tyydyttävällä tavalla ei siellä voitu pitemmän päälle järjestää. Näin ollen oli pakko ryhtyä ajattelemaan heidän siirtämistään Venäjän sisämaahan, sikäli kuin siihen mahdollisuuksia ilmaantui. Erääksi tällaiseksi siirtolaksi oli Neuvostoliiton hallituksen kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksena valittu n. 700 virstan etäisyydessä oleva Buin kaupunki, jossa oli tyhjänä parikymmentä aikoinaan sotavangeille rakennettua parakkia, jotka nyt luovutettiin suomalaisten pakolaisten käyttöön. Niinpä sitten huhtikuun lopulla aloitettiin heidän siirtämisensä tuolle Siperian radan varrella olevalle paikkakunnalle. Tämän kirjoittajan lähtö, satojen muiden mukana, tapahtui vapunpäivän vastaisena yönä 1918, parin junalastillisen pakolaisia matkustettua mainittuun määränpäähän jo aikaisemmin.

Matkan alkuvaikeudet eivät olleet vailla monenlaisia hankaluuksia. Matkalupia täytyi jonottaa päiväkausia ja kun ne onnistui lopulta saamaan, niin alkoi uusi jonotus rautatielippujen hankinnassa. No, selvisiväthän nuokin haitat aikaan ja niinpä sitten vaelletaankin hyvissä ajoissa huhtikuun viimeisen

päivän illalla Suomen rautatieasemalle, ettei vain jäätäisi "lehdellä soittamaan", koska junan lähtöajaksi oli määrätty kello 10 mainittuna iltana. Junaa ei kuitenkaan saatu lähtökuntoon sanotuksi kello lyömäksi. Syyksi siihen mainittiin, että Pietariin jäävät suomalaiset punakaartilaiset viivyttivät junan liikkeelle lähtemistä, koska he eivät olleet saaneet paikkojaan, kuin myöskin se, että veturinkuljettajat sabotoivat. Missä määrässä nämä jutut pitivät paikkansa, ei ollut mahdollisuutta todeta. Joka tapauksessa vasta kello 2 yöllä ajoi junan eteen kaksi suomalaista veturia, toinen sellaisella ryminällä, että ensimmäisten vaunujen ikkunat menivät säpäleiksi. Juna, joka käsitti nelisenkymmentä matkustaja- ja tavaravaunua, oli kokoonpantu suomalaisesta rautatiekalustosta, jonka punakaartilaiset olivat perääntyessään evakuoineet Pietariin, joten matkalaiset saattoivat ainakin siltä kohdalta aloittaa vaelluksensa itäkohti kotimaisessa tuntumassa. Niinpä sitten mainitun rysäyksen jälkeen vinkaisivatkin junan edessä olivat veturit "suomalaisella äänellä" ja pitkä vaunuroikka matkustajineen ja tavaravaunuihin sijoitettuine muonavaroineen lähti liikkeelle. Matkanteko ei aluksi sujunut kuitenkaan kommenteista ja niin kuluikin monta tuntia, ennenkuin Suomen aseman ja Nevan toisella puolella, Newskin prospektin päässä olevan Nikolain aseman välinen n. 7—8 kilometrin pituinen välimatka oli taisteltu. Gushelevkan asemalla meni

sentaa, toisen harmaata takkia myöten vaeltaa taas lihava täkäravaani. Tuossa taas joukko punasotilaita kuluttaa aikaansa korttipeillä lasketellen tuhmia sukkeluusiaan. Paitsi näitä asemiehiä on junnassa äitejä lapsineen, sisällissodan aikaisten hallintoelinten toimihenkilöitä tai näiden perheitä jne. Ja jokaisen heidän mielessään on vain yksi ajatus: mikä on tämän matkan lopullinen päämäärä ja milloin tulee tilaisuus palata takaisin Suomeen.

Luonnollista oli, ettei vapunpäiväkään tällaisten mielialojen vallitessa tuntunut entisenlaiselta. Muisteltiin siinä, kuinka vuosi sitten, jolloin Venäjän suuri vallankumous oli vapauttanut Suomenkin vuosisataisesta tsaarivallan ikeestä, vappu näytti valoisalta ja toivorikkaalta. Kuinka toisin olikaan nyt! Monen omaiset olivat kaukana kotimaassa ja tässä me nyt matkustamme epämääräistä vastaisuutta kohti. Tosin joku joukosta yritti virittää vapun kunniaksi Työväen marssin: "Käy eespäin väki voimakas...", mutta laulu tyrehtyi siihen paikkaan. Ei tässä nyt ollut oikea aika eikä paikka puhua "väen voimakkuudesta".

Näin sitten viiletetään eteenpäin, matkan varrella olevia outoja kyliä ja maisemia tarkkaillen. Apea mielialakin alkaa helpottua vähitellen, varsinkin kun junan "kyökki-neuvosto" ravitsee hoidokkejaan sopella, leivällä ja silleillä ja antaa kullekin annoksen teetä ja sokeria. Tällöin melkein juolahtaa mieleen vanha sotapoikain laulu: "Kyllä kröunu huolen pojistaan pitääpi ainiaan." Tai vaikei se tässä tapauksessa "ainiaan" huolehtiskaan, **niin halveksia ei sovi tila-**

päistäkään huolenpitoa. Kun samanaikaisesti panimme merkille sellaisen ilahduttavan seikan, että mitä kauemmaksi itään matkamme edistyy sitä runsaammiksi kävivät rautateiden ravintola-asemien tarjoamat ravintovalikoimat ja samalla niiden hinnat alenivat matkan jatkuessa, niin ei muonituskysymys tuottanut matkamiehille suurtaakaan huolta niin kauan kuin matkakassassa oli otettavaa. Sen sijaan yöpymisjuttu oli paljon pulmallisempi, sillä kunkin vaunun neljäkymmenen matkustajan oli mahdotonta järjestää itselleen nukkumasijaa. Vaunun penkit oli luovutettava naisille ja lapsille ja muiden oli järjestettävä makuusijansa joko lattialle penkkien väliin, tai vaunun matkatavarahyllyille, joita punakaartilaiset käyttivätkin hyväkseen. Näiden rivien kirjoittaja vuorostaan muiden mukana asetti sanomalehden lattialle ja veteli siinä uniaan.

Mutta olipa junassa sellaisiakin matkustajia, joiden ei tarvinnut makuusijojen puutteesta kärsiä. Junaan oli kytketty ent. kenraalikuvernööri Seynin loistava salonkivaunu, jossa "kenraaliksi" nimitetty Heikki Kaljunen matkusti seurueineen, johon kuului sekä miestä että naispuolista väkeä. "Herra on herra helvetissäkin" sanoi aikoinaan Sulo Vuolijokikin. "Herruutensa" merkinä oli Heikillä vieläkin komea sotilaspuku, johon oli kiinnitetty mitä mielikuvituksellisimmat arvomerkit, vaikka jo olikin "tanssit tanssittu", so. hänenkin päällikkyytensä alaiset sotatoimet päättyneet — tappioon.

Tällaiset olivat monien muiden ohella tämänkin kirjoittajan vappuoltavat Anno Domini 1918.

Parin vuorokauden kuluttua Buihin päästyä totesin siellä olevan monisatalukuisen siirtolaispakolaisien joukon, joka koetti etsiä elinmahdollisuuksiaan tässä kaupunki-

junamme näet väärälle raiteelle, ja ennenkuin jälleen päästiin "selville vesille" oli siihen kulunut aikaa, tunti, pari. Syyksi tällaiseen viivästyymiseen mainittiin jälleen sabotointi, johon mainitun aseman henkilökunta oli muka ryhtynyt sen vuoksi, ettei se ollut saanut aikanaan palkkojaan. Olipa tuonkin asian kanssa niin tai näin, joka tapauksessa olimme me nyt "jalaksella", vaikkakin hitaanaisesti. Aurinko paistoi jo korkealla, ennenkuin päästiin ylittämään aikoinaan paljon puheenaihetta antanut Nevan yli johtava yhdysradan silta. Kun myöskin Nikolain asemalla kului lähtövuoroamme odoteltaessa pitkät tovit, niin olikin päivä jo pitkällä, ennenkuin matka itää kohti saattoi todenteolla alkaa. Mutta eipähän meillä ollutkaan mitään kiirettä, koska kukaan ei tuloamme odottanut, eikä ollut valmistautunut meitä tervetulleeksi toivottamaan.

Matkustajat tässä junassa, vaikka olikin työväen suuri juhlapäivä, eivät olleet suinkaan mitään juhlayleisöä. Tuossa joukko punakaartilaisia, jotka ovat saapuneet suoraan rintamalta ja ovat sen mukaisessa asussa. Eräs heistä on sairas ja ok-

pahaisessa, jossa heidän majoituspaikoikseen oli varattu edellämäinitut suuret väliseinättömät ja siivomattomat parakit. Monien parakkien ulkoseinät oli "koristettu" mustaksi maalatuilla risteillä merkiksi siitä, että sotavankien niissä asuessa oli vierailulla ollut "musta surma", tähden heidän joukossaan säälimätöntä apuharvennusta. Miten maanmiehemme niissä viihtyivät, siitäkin voisi sanoa jotakin. Mutta se on erijuttu, eikä kuulu tähän vappuepisodiin, varsinkaan kun tämän kirjoittaja itse ei koko kylässä ennen etemmäksi itään matkustamistaan viipynyt kuin muutaman päivän.